

DE HILVERSUMSE JAREN VAN A. ROLAND HOLST

door Jan van der Vegt

De dichter A. Roland Holst wordt gewoonlijk met het Noord-Hollandse dorp Bergen geassocieerd. Hij was er, afgezien van onderbrekingen van allerlei aard, gevestigd van 1918 tot zijn dood in 1976 en hij ligt er begraven. Maar er is ook een band met Hilversum. Hij is daar niet geboren maar wel getogen. Het was het decor van zijn kinderjaren en jeugd en deze band is blijvend zichtbaar gemaakt in de naam op het schoolgebouw aan de Jonkerweg: A. Roland Holst College. Een ongelukkige jeugd is voor een schrijver een goudmijn, zegt men, maar Roland Holst heeft het zonder die inspiratiebron moeten stellen. Aan zijn vroege jaren in Hilversum kon hij zonder wrok terugdenken, al heeft hij om verschillende redenen in latere jaren een hekel aan de stad gekregen.

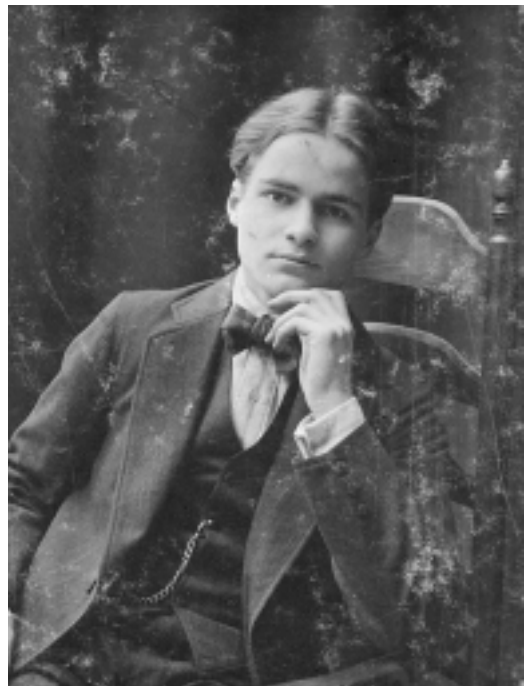
Erste Hilversumse jaren

Adriaan (Jany) Roland Holst kwam op 23 mei 1888 in Amsterdam ter wereld als oudste zoon van de assuradeur A. Roland Holst. Zijn ouders besloten toen hij zeven was, buiten de stad te gaan wonen en betrokken op 19 maart 1896 met hun twee kinderen een villa op Lindenheuvel, waar in 1900 nog een derde zoon werd geboren. De firma Roland Holst & Zoon bleef in Amsterdam gevestigd en omdat forenzen in die tijd nog geen gewoonte was, zag Jany Roland Holst zijn vader alleen in de weekeinden. Hun villa was het pand dat nu Lindenheuvel 3 is (destijds nummer 2), maar dat in het begin van de eeuw grondig verbouwd moet zijn, want in oktober 1906 stuurde Marius Roland Holst zijn broer Jany (die in Lausanne verbleef en heimwee had) een foto waarop hun huis als 'ruïne' te zien was. Toen woonde de familie al twee jaar in de villa Speranza, 's-Gravelandseweg 86, die vader Roland Holst in 1904 had laten bouwen op de hoek van de Tromplaan. Deze liep destijds nog door tot aan de 's-Gravelandseweg. Dat huis van Roland Holst is in 1968 afgebroken. Er staat nu een flatgebouw en er is een kruispunt met stoplichten en veel verkeer. Dat was wel anders toen Jany er woonde, al was er levendigheid in de buurt door het aanpalende Pa-

lace Hotel Trompenberg aan de Tromplaan, dat later een herstellingsoord werd.

Veel bijzonderheden heeft Roland Holst niet over zijn jeugd in Hilversum verteld. In wat nagelaten notities en oude brieven vinden we enkele beelden uit die tijd: dat hij met vriendjes naar de kermis ging, hoewel hij de herrie van de stoomcarroussel verfoeide; dat hij als twaalfjarige zich op de tennisbaan door de oudere 'heren' moest laten wegdringen, maar de schermlessen die hij mocht volgen, benutte om te duelleren om een meisje.

De biograaf is gecharmeerd door zulke momenten uit de petite histoire van de dichter, maar omdat hij meer wil weten, begeeft hij zich naar het Streekarchief aan de Oude Enghweg te Hilversum. Dat is in een buurt waar hij toch al graag rondloopt, want ondanks afbraak en vernieuwing herinnert veel er nog aan de tijd toen de jonge Jany Roland Holst er vrienden en vriendinnen be-

A. Roland Holst als jongeman in Hilversum.

zocht, bij Van Nierop aan de Albertus Perkstraat, Tindall aan de Oude Enghweg, Titsingh aan de 's-Gravelandseweg of Verster aan de Godelindeweg. In het archief worden de oude bevolkingsregisters bewaard, de adresboeken, gemeenteraadsstukken, documenten over bouw en afbraak en veel meer. Een avontuurlijke omgeving voor de biograaf, want in de overvloed aan 'dorre feiten' wordt de schim van zijn onderwerp zichtbaar. Die feiten zijn zo droog niet of er laten zich brokstukken van een leven mee reconstrueren. De biograaf heeft alles gelezen wat er in het Letterkundig Museum en Documentatiecentrum in Den Haag bewaard wordt aan correspondentie van en aan Roland Holst en ziet dan tot zijn verrassing in een oud adresboek, dat op Lindenheuvel enkele van de latere briefschrijvers hebben gewoond. Naast de Roland Holsten, op nummer 1, woonde het gezin van Emil Luden, commissionair in effecten, met kinderen die leeftijdgenootjes van Jany waren. Veel beursmannen uit Amsterdam, verzekeraars of advocaten hadden zich in dit aantrekkelijke villapark gevestigd. Op nummer 7 van Lindenheuvel woonde de assuradeur Pieter Blom die met Jonk-

vrouwe Ada van Lennep was getrouwd, een kleindochter van de beroemde schrijver. Hun dochtertje Sara, die Zus werd genoemd, was al vroeg het onderwerp van Jany's bewondering: een jaar of tien oud was hij zo door haar gefascineerd dat hij niet oplette bij het spel en dromerig naar haar stond te staren, zodat iemand hem moeiteloos tikken kon. Naast Blom op nummer 8 – Lindenheuvel was toen slechts aan één kant bebouwd – woonde zijn vriendje Bertie van den Tol met zijn moeder. Het was een gezellig buurtje, herinnerde Roland Holst zich later, en met sommige vriendjes en vriendinnetjes van Lindenheuvel heeft hij nog lang contact gehouden.

De lagere school

Hij ging in 1896 naar de lagere school aan de Kerkbrink, waar K. Westerling hoofdonderwijzer was. Hilversum groeide in die dagen in hoog tempo uit van dorp tot stad, het oude schoolgebouw werd te klein en daarom werd een nieuwe lagere school gebouwd in de buurt waar Jany Roland Holst woonde, aan de Van der Lindenlaan bij de Jonkerweg. Meester Westerling werd ook daar het

De villa Speranza aan de 's-Gravelandseweg, waar de ouders van Roland Holst van 1904 tot 1923 woonden. De vader van Roland Holst liet deze villa in 1904 bouwen.

De Gemeentelijke Hoogere Burgerschool aan de Jonkerweg. De school werd op 10 september 1903 geopend. De eerste directeur was de leraar Nederlands Godfried Christiaan Hoogewerff.

hoofd. In de schoolgeldlijsten uit de Hilversumse onderwijsbegroting is te lezen dat de kinderen uit zijn buurt Jany's schoolkameraadjes waren: Zus Blom, Arnold Verster en anderen. Over zijn lagere schooltijd is verder weinig bekend, maar we weten dat hij een leerling was die goede resultaten behaalde. Het was een besloten en beschermde wereld waarin hij opgroeide, en hoe plezierig hij dat als kind waarschijnlijk heeft gevonden, later reageerde hij ertegen vanuit de sterke aandrang ervan los te komen.

Een HBS in Hilversum

Na de lagere school bezocht de jonge Roland Holst drie jaar lang de HBS in Amersfoort, als spooorscholier samenreizend met andere Hilversumse kinderen, tot in september 1903 na jarenlange voorbereiding aan de Jonkerweg de eerste HBS in het Gooi werd geopend. Al op 20 april 1899 was Dr. J.A. Stricker, directeur van een Amsterdamse HBS, een voordracht komen houden over het belang van 'Eene Hoogere Burgerschool te Hilversum'. De heer Stricker, een braaf en idealistisch man, had daarbij gepleit voor een gemengde school, want de leerlingen, meende hij, hadden het te druk voor verliefdheden en leerden zo als broer en zus met elkaar om te gaan.¹

Godfried Christiaan Hoogewerff (1858–1935), Rotterdammer van geboorte en leraar Nederlands te Amersfoort, werd in Hilversum tot directeur benoemd en de gemeente rekende op toeloop van leerlingen uit de bemiddelde bevolking van het villapark. Het schoolgeld werd, afhankelijk van het inkomen der ouders, op 100 à 300 gulden per jaar

gesteld, wat destijds een fors bedrag was. Maar de Hilversumse HBS moest niet alleen in maatschappelijk opzicht een eliteschool worden, er werden ook hoge eisen gesteld aan het niveau van de leerlingen, wat vooral in de eerste jaren bij een moeilijk vak als natuurkunde tot slechte resultaten leidde. Het onderwijs in de vreemde talen was gedegen. Er werd van de leerlingen in de hogere klassen verwacht dat ze regelmatig opstellen in Frans, Duits en Engels schreven. Hoogewerff, een man die zich door het behalen van lagere en middelbare acties had opgewerkt, was een schoolleider met autoritaire trekken maar ook met hart voor de leerlingen. Hij nam het bij conflicten zo vaak voor hen op dat onder de leraren gemor ontstond, maar zijn populariteit onder de leerlingen verzekerd was. Hij was een sober man, die altijd in het zwart gekleed ging, wat hem de bijnaam 'de Kraai' bezorgde. Het zal in zijn geest geweest zijn dat de nieuwe school op 10 september 1903 zonder feestelijkheden of toespraken werd geopend. Negenenzestig jongens en zeventien meisjes (onder wie Zus Blom) kregen er onderwijs van veertien leraren en twee leraressen.²

De aankomende dichter en zijn leraar Nederlands

Jany Roland Holst kwam in de vierde klas te zitten en hij is drie jaar leerling van de HBS geweest, omdat hij de vijfde klas moest overdoen. Waarom is niet duidelijk. Het archief van de school is in 1990 grotendeels in vlammen opgegaan. Wel heeft Roland Holst de rapporten van zijn eerste jaar in de vijfde klas bewaard, maar die zijn zeer onvolledig, waar-

van ziekte hoogstwaarschijnlijk de oorzaak was. Hij leed al jong aan een nierkwaal. Voor Nederlands en Engels had hij zevens, zijn hoogste cijfers in dat jaar. Andere rapporten zijn er helaas niet meer.

Het sluimerend literair talent bij de jonge Roland Holst is niet door het onderwijs in het vak Nederlands wakker geschud. We weten dat hij in zijn HBS-jaren al belezen raakte in de Engelse literatuur, poëzie van de grote romantici Byron, Keats en Shelley kende, maar dat de vaderlandse letteren hem volstrekt koud lieten. Zijn leraar Nederlands was de directeur Hoogewerff, die een behoudende smaak had en een schoolbibliotheek inrichtte omdat de ouders hun kinderen volgens hem te weinig afhielden van een *zondvloed van zenuwen en hersenen prikkelenden lectuur* die bij de moderne tijd hoorde. We moeten vrezen dat hij daar ook een schrijver als Couperus mee bedoelde. In 1904 vroeg hij bij de gemeente een extra subsidie aan om de bibliotheek te voorzien van degelijk tegengif: de volledige werken van de romanschrijfster A.L.G. Bosboom-Toussaint. Na zijn pensionering in 1926 zette Hoogewerff die literaire voorkeur in daden om en werd ook hij auteur van christelijk getinte historische romans: *De Bijbel-schipper* (1931), *Tanchelm* (1932), *Anna van Gelre, een vorstendochter uit de Zestiende Eeuw* (1934), en andere.

Hoogewerffs literatuurlessen hadden bij Jany Roland Holst zelfs een averechts resultaat. Over Vondel, ooit als 'Prins der Dichters' zijn voorgan-

Godfried Christiaan Hoogewerff de behoudende leraar Nederlands wiens literatuurlessen op Roland Holst een averechts effect hadden.

ger, van wie de *Lucifer* en de *Gijsbrecht van Aemstel* op de lijst van aan te schaffen boeken stonden, heeft Roland Holst zich altijd schamper uitgelaten, en toen hij in 1948 de Constantijn Huygens-prijs kreeg, moest hij bekennen van de naamgever nooit iets gelezen te hebben. Het is veelzeggend, dat hij na zijn eindexamen, alsof hij iets in wilde halen, de *Mei* van Gorter is gaan lezen, wat een openbaring voor hem was. De lessen Nederlands hadden hem zo iets niet geboden, dat is wel duidelijk. De verstandhouding tussen hem en de leraar is waarschijnlijk ook niet zo goed geweest. Hoewel de directeur, die hem uit Amersfoort kende, hem tijdens de allereerste leraarsvergadering tot klassevertegenwoordiger benoemd had – wat een blijk van vertrouwen was – karakteriseerde hij de jonge Holst in de loop van dat schooljaar als *geestelijk enorm egoïstisch en heerszuchtig*. Had de jongen zijn klas te eigenge-reid vertegenwoordigd of het verschil in literaire smaak of opvattingen wat te nadrukkelijk laten blijken? Toen Roland Holst een jaar of zestien was, dweepte hij buitensporig met Napoleon, wat wel rijmt met het oordeel van Hoogewerff. Daarbij ontwaakte al iets van zijn latere dichterschap, want die bewondering inspireerde hem tot een *Ode aan Napoleon*.

Sportief en luchthartig scholier

Behalve dichterlijk was Jany Roland Holst ook sportief. Hij bezocht graag de Hilversumse tennisvelden, schaatste en rolschaatste en is net als veel andere jongens van zijn school en uit zijn buurt juniorlid van de voetbalclub Victoria geweest.³ Dat hij deze sport niet lang heeft beoefend, zal aan zijn nierkwaal hebben gelegen, waarvan hij pas in 1916 door een operatie verlost werd. Vast en zeker heeft hij graag meegedaan aan de toneelvoorstellingen die Victoria organiseerde, want hij was ver-zot op acteren.

Aardige meisjes waren zijn favoriete gezelschap en in de maanden voor zijn eindexamen in 1906 bracht hij, thee drinkend of tennissend, meer tijd bij hen door dan achter zijn studieboeken. Hij had het niet te druk voor verliefdheden. Hoewel hij ervan uit was gegaan dat hij toch zou zakken, is hij, toen het schriftelijk examen niet eens een hope-loos resultaat bleek op te leveren, een heel week-end lang hard voor het mondeling gaan werken, waardoor hij op 18 juli slaagde, met de hakken

over de sloot. Er was toentertijd een uitgebreide commissie die over de kandidaten besliste, bestaande uit eigen leraren en directeuren of docenten van andere middelbare scholen in Noord-Holland, en in dit strenge eenendertig-koppige gezelschap kreeg Roland Holst net de ene stem die een positieve meerderheid opleverde. Hij heeft er ter ere van het zestigjarig bestaan van de school in 1963 nog een kwatrijn aan gewijd:

*Geen heeft zo onverdiend en zonder zegen
zijn einddiploma net nog meegekregen
als wie dit hier bekent: ik kwam 'erdoor'
met 16 stemmen voor en 15 tegen.⁴*

Men heeft tien jaar later de zeventigjarige school genoemd naar een oud-scholier die het tot 'Prins der Dichters' had gebracht, maar zeker niet naar de voorbeeldigste leerling.

Dichter te Hilversum

Roland Holst is in Hilversum dichter geworden. De lectuur van de *Mei* en later van de *Sonnetten en verzen in terzinen geschreven* van zijn tante Henriëtte Roland Holst-van der Schalk, die hij in de boekenkast van zijn vader ontdekte, heeft een eerste richting aan zijn dichterschap gegeven. Hij vond, toen hij nog niet had gepubliceerd, in Hilversum een gehoor voor zijn verzen bij een vriend als Arnold Verster en in een literaire kring van Freule Nicolina Elisabeth Mülert, die de directrice was van de Godelindeschool, een internaat voor meisjes aan de Ceintuurbaan.

Hij had als oudste zoon zijn vader in het verzekeringsbedrijf moeten opvolgen, maar daar bleek hij geheel ongeschikt voor. In augustus 1908 ging hij in Oxford studeren en toen hij op 4 december 1908 voor de kerstvakantie thuis kwam, kon hij zijn geluk niet op! Het literaire tijdschrift *De XXe Eeuw*, geleid door Lodewijk van Deyssel, had zeventien verzen van hem geplaatst: zijn debuut als dichter! Het bezorgde hem de blijvende vriendschap van zijn oom en tante in Laren, de kunstenaar Richard Roland Holst en zijn tante de dichteres. Als overtuigde socialist stonden zij, ondanks de familiebanden, afwijzend tegenover de 'burgerlijke' opvattingen in Jany's ouderlijk milieu. Ze verwelkomden hun neef graag in het hunne, zonder hem overigens politiek te willen bekeren. Maar Jany's vader, de welgestelde assuradeur, zag met lede ogen aan hoe zijn zoon in Laren een nieuw tehuis vond.

Op 10 december bezocht Jany Roland Holst het optreden van de 'droomdanseres' Madeleine in de Hilversumse schouwburgzaal. Deze dame uitte zich, onder hypnose gebracht, in zang en dans; hypnose was de grote mode in die dagen. De voorstelling viel hem tegen, maar in de pauze had hij een triomfantelijk moment toen de grote Gorter hem in de kring van zijn kennissen een compliment kwam maken over zijn verzen. Ook dit succes werkte mee aan zijn geleidelijke vervreemding van Hilversum. Hij was niet langer de beginnende dichter die zijn poëzie voorlas op een meisjesinternaat of bij zijn vrienden thuis, hij was nu erkend door de officiële literatuur en die had een basis buiten de plaats waar hij was opgegroeid.

Een uitval naar de Kunstkring

Tegen die achtergrond moet men de venijnige uitval naar de Hilversumsche Kunstkring zien, in de vorm van een sonnet dat in januari 1909 geplaatst werd in het satirische blad *De Ware Jacob*:

Wanhopig hol van zouteloze kringen,

Sara (Zus) Blom staand naast haar zuster. Zij was de jeugdliefde van Adriaan Roland Holst.

*beneveld nest van tweedehands gedachten,
flirters met kunst, die alle kunst verkrachten
om hun plezier een uurtje te verlengen.*

*Precieus gedoe met werelds-zijn vermengen
tot misselijke pap van 'kunst'-kringnachten,
tot, op champagnestroom, wie 't laatst nog lachte
zich eindelijk weer knusjes thuis laat brengen.*

*O, uitgekotste wijn van Amsterdam
zijn jullie allen, uit je open monden
als drogend bloed uit onverzorgde wonden
druipen de woordjes, misselijk en lam.
Mislukte namaak van mislukte artiesten,
snotjes, geboren toen de zotheid nieste.⁵*

De Hilversumsche Kunstkring was in 1907 opgericht voor de beoefening van kunst en letteren en telde onder zijn leden vooral dames uit de betere kringen. Hendrik (Bob) Titsingh, zoon van een commissionair in effecten en vriend van Roland Holst, was er bestuurslid van, evenals de vader van Zus Blom.⁶ De aanval op deze artistieke amateurs is een uiting van hoogmoed en overmoed bij een jonge dichter die 'professioneel' wilde zijn, en een afrekening met een milieu waarin hij zich tot dan toe thuis had gevoeld.

Roland Holst had Joop Siedenburger, redacteur van *De Ware Jacob*, gevraagd het gedicht anoniem te publiceren, want hij vreesde anders ernstige problemen met bekenden in Hilversum. Siedenburger, een spotvogel, had een beter idee: hij zette er J.F. onder, wat men als 'Janus Fecit' kan opvatten, maar waar iedereen de initialen van Jonkheer Jan Feith, bestuurslid van de kunstkring, in wilde herkennen. Roland Holst vernam, toen hij alweer veilig in Oxford terug was, dat het nog een hele rel was geworden.

Liefde tussen de villa's

Al had Zus Blom hem sinds de lagere schooljaren geboeid, van verliefdheid was hij zich nauwelijks bewust geweest. Dat veranderde toen hij in december 1909 voor de tweede kerstvakantie uit Oxford thuis kwam en zijn moeder op 28 december in de villa Speranza een bal organiseerde, waarvoor vanzelfsprekend ook Zus werd uitgenodigd. Zulke bals waren een traditie in hun kringen. Onder de gegoede burgerij en in de families die tot het patriciaat of de lagere adel behoorden, hoopte men dat zonen en dochters in eigen milieu een

goede huwelijkspartner zouden vinden. Er werd daarom scherp opgelet wie met wie omging, en toen men zich nog illusies kon maken over een verantwoorde carrière van Jany Roland Holst, werden enkele meisjes aangewezen als mogelijke toekomstige verloofdes: een meisje De Clercq, dochter van een welgestelde koopman, een meisje Van Marken, dochter van een commissionair in effecten. Maar de gegadigde vertoonde weinig lust dit spel volgens de regels mee te spelen. Hij had in de zomer van 1908 wat geflirt en gevrijd met Bella Stokvis, in Londen geboren dochter van een Nederlandse vader en een Engelse moeder. De familie Stokvis woonde tijdelijk in het villapark. De liefdesgedichten die hij voor Bella schreef, kon ze niet lezen, maar Jany's Engels was goed genoeg om haar, als ze samen op de hei naar een zomerse zonsopgang keken, duidelijk te maken wat de tendens ervan was.

Op het bal van 28 december 1909 ontdekten Jany en Zus dat ze verliefd op elkaar waren. Ze hebben zich aan dat gevoel overgegeven zonder zich iets van de bemoeizucht in hun omgeving aan te trekken, gewandeld en elkaar omhelsd in het Corversbos en het Spanderswoud of de donkere laantjes aan de rand van hun buurt, en Zus' moeder zal gehoopt hebben dat het wel overging als Jany terug was in Oxford. Want de oudste zoon van Roland Holst gold inmiddels niet meer als een 'goede partij' voor de dochter van de rijke assuradeur Blom. Hij zou zijn vader niet opvolgen en het was de Hilversumse kringen niet ontgaan, dat de studie in Oxford, hoe chic ook op het eerste gezicht, niet een veelbelovend begin van een loopbaan was. Dat hij verzen schreef, dat hij zich zelfs na zijn debuut met verschillende andere publicaties van gedichten al een bescheiden literaire reputatie had opgebouwd, werd niet op zijn conto geschreven. Kunst en letteren zag men als beschaafde liefhebberijen, waarvoor men terecht kon in de kunstkring. Dat hij het schrijven van gedichten als een zinvolle levensbestemming zag, pleitte tegen hem in de villa's bij de 's-Gravelandseweg en op Lindenheuvel.

Maar de liefde ging niet over. Zus inspireerde Roland Holst tot een reeks gedichten (die in zijn eerste bundel *Verzen* van 1911 terecht zijn gekomen) en een stroom van brieven, en het resultaat was dat mevrouw Blom in de paasvakantie van 1910 meedeelde dat de omgang tot formele visi-

TEZAMEN.

Laat mij niet zeggen dat dit liefde is —
Geef mij maar zacht je kleine warme handen,
Wij zullen dwalen door de schemerlanden
Waar dromen leven is.

Kijk in mijn oogen en wij zullen stijgen
Boven gedachten en hun duisternis,
En bij de huivering die liefde is —
Dan . . . kind, dan zal ik zwijgen.

Ik weet het land waar dromen leven is,
Hoog boven de aarde waar de wolken varen,
Diep in de zwoelte van je gouden haren
Waar geen herdenken is.

Wij zijn een zee van dromen ingedreven,
De wereld wijkt — er zweeft geheimenis
Die teeder als een blanken avond is —
Ik weet niet . . . is dit leven . . .

Ik wil niet zeggen dat dit liefde is —
Kind, sluit mijn lippen met je zachte mond —
Sprakeloos omhelzen is de eenige bond
Die droef en toch zoo zalig is.

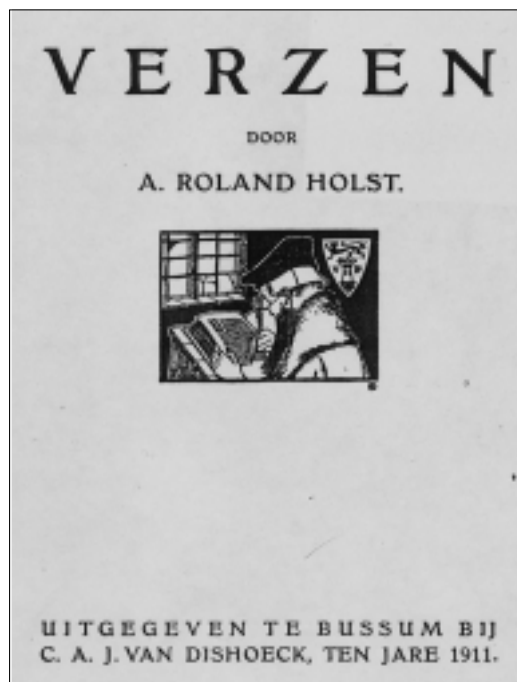
Een gedicht uit Verzen, geschreven voor Zus Blom op 29 december 1909 de dag na het bal.

tes beperkt diende te worden. Openlijke 'verkeering' moest, wilde zij de reputatie van Zus niet ernstig schaden, tot een officiële verloving leiden en van een huwelijkskandidaat werd door de ouders Blom verwacht dat hij voldoende inkomen en vooruitzichten had om Zus evenveel luxe te geven als waarmee ze was opgegroeid. De ambities van Roland Holst waren literair, zijn studie in de *Political Economy* in Oxford was slechts een excuus om te kunnen blijven in de stad die hem belangrijke literaire bronnen bood. Hij dacht niet aan een profijtelijke positie, hij wilde schrijven. Over een huwelijk hadden Zus noch hij zich veel illusies gemaakt, maar toen de tegenstand sterker werd, gingen ze fantaseren over een geluk in simpele armoede.

Zo ver is het niet gekomen. De studie in de staatshuishoudkunde liep op een fiasco uit en vader Roland Holst besloot in de zomer van 1910 zijn zoon een jaargeld te gunnen waarvan hij eenvoudig kon leven en zich aan de letteren wijden, maar zich niet een huwelijk met Zus kon permitteren. Hun omgang sleepte zich met geheime afspraken nog een maand of wat voort, tot Roland Holst in september een eind aan hun verhouding maakte. Zus verloofde zich niet lang daarna met Willem Cramerus, commissionair in effecten en al langere tijd gedoodverfd als haar aanstaande echtgenoot. Het werd een gelukkig huwelijk en in latere jaren was Roland Holst een huisvriend. Zus heeft hem veertien jaar overleefd, in 1990 is zij overleden, bijna 102 jaar oud geworden.

Van Hilversum vervreemd

Deze liefdesgeschiedenis met treurige momenten heeft Roland Holst nog verder van Hilversum vervreemd. Van de gezelligheid van feestjes en bals wilde hij niets meer weten. Hij ging in Blaricum wonen, tot hij in 1918 voorgoed naar Bergen vertrok.

Titelblad van Verzen, de eerste bundel van Roland Holst, gepubliceerd in 1911 en voor een belangrijk deel geschreven in Hilversum.

Maar de eerste vijf maanden van 1911 bracht hij noodgedwongen weer in Hilversum door, omdat hij longontsteking en pleuritis had opgelopen, destijds een gevaarlijke ziekte, en in zijn ouderlijk huis verpleegd moest worden. Dit herhaalde zich in april 1928, maar toen kwam hij in Hilversum in de Rooms-Katholieke Ziekenverpleging te liggen. Verder kwam hij alleen nog in de stad om zijn ouders te bezoeken, wat behalve bij allerlei andere gelegenheden stevast gebeurde tijdens de kerstdagen en de jaarwisseling, een periode die hij het dieptepunt van het jaar vond. Vader en moeder Roland Holst verhuisden op 28 april 1923 naar een kleinere villa, Regentesselaan 6.

Roland Holst heeft altijd een goede band met zijn ouders gehad. Hoewel zijn vader erg weinig begrip voor zijn poëzie had, respecteerde hij het succes van zijn zoon toen deze zich in de jaren twintig en dertig tot een vooraanstaand dichter ontwikkelde. En die zoon is altijd dankbaar gebleven voor de financiële regeling die aan zijn dichterschap de vrijheid liet. Ook op zijn moeder was hij zeer gesteld, en er waren vrienden en vriendinnen die hij in Hilversum graag opzocht, bij voorbeeld de huisarts Boudewijn van der Linde en zijn vrouw. Het was dan ook niet om persoonlijke redenen dat hij in zijn latere leven een toenemende hekel aan Hilversum kreeg, terwijl Blaricum en Bergen voor hem dorpen waren met een ziel. Een werkelijke reden hiervoor school in het contrast tussen de verheven droom van zijn poëzie en een milieu vol standsbesef en onderlinge bemoeizucht, waarmee hij werd geconfronteerd als hij in Hilversum was.

Hilversum 'revisited'

In 1940 stierf de vader van Roland Holst, in 1947 zijn moeder. Er was daarna nauwelijks meer een reden om naar Hilversum te gaan, of hij moest door een vriendin die hem dierbaar was, erheen gelokt worden. In 1964 raakte Roland Holst in een psychische crisis, die hem noopte zijn huis in Bergen op te geven en hij heeft toen een tijd gezworven langs allerlei logeeraadressen, onder meer bij zijn jongste broer Henk Roland Holst in Laren. Daarvandaan ging hij vaak naar Hilversum, waar aan de Sophialaan zo'n dierbare vriendin woonde, Danny de Glopper. Als hij bij haar logeerde, ook later toen hij in Bergen zijn flat in Frankenstate had betrokken, ging hij soms aan zijn gedichten zitten werken in café het Tolhuis aan het begin van

de Soestdijkerstraatweg. Zo kon een klein stukje Hilversum toch nog een rol spelen in een late fase van zijn dichterschap.

Jan van der Vegt is in 1935 te 's-Gravenhage (Scheveningen) geboren en groeide op in Groningen, waar hij Nederlands studeerde. Hij woont in Heiloo. Hij publiceerde enkele monografieën over Nederlandse dichters ook romans, novellen en reisverhalen over Ierland en de Hebriden.

Sinds enkele jaren is hij werkzaam als biograaf. In 1995 verscheen de biografie Hans Andreus en in 1996 de biografische schets Hendrik de Vries (1896-1989)

Voor een uitvoeriger bronvermelding dan in de noten wordt verwezen naar de biografie *A. Roland Holst*, die in de loop van 1999 verschijnt bij Uitgeverij De Prom te Baarn. Als er een lezer is die in het bovenstaande aanleiding vindt tot kritische of aanvullende opmerkingen, dan is het daar nog niet te laat voor. Ze zijn welkom bij de auteur: Jan van der Vegt, Ewisweg 26, 1852 EK Heiloo, tel. 072 5333077.

1. De tekst van de voordracht bevindt zich bij de stukken van de gemeentelijke onderwijsbegroting in het Streekarchief voor het Gooi en de Vechtstreek te Hilversum.
2. Over de lagere school, de HBS en de directeur: behalve mededelingen in de *Gooi- en Eemlander* uit die tijd, ook de bijdragen van P.J. van Ravesteijn en G.C. Hoogewerff in: *Gedenkboek Hilversum 1424-1924. Uitgegeven ter gelegenheid van het vijfhonderd jarig jubileum als zelfstandige gemeente*, onder redactie van P.J. van Ravesteijn, Jan Boerhout en C.L. Heek. Hilversum 1924, p. 249-255 en p. 260-265. Bovendien mededelingen van de heer J. van Tuin, archivaris van het A. Roland Holst College.
3. Hierover mededelingen van de heer J.D. van der Berg, mede-samensteller van het gedenkboek *Victoria 100. Portret van een eigenzinnige Hilversumse voetbal- en vriendenclub 1893-1993*, Hilversum 1993.
4. Geciteerd uit nagelaten papieren van A. Roland Holst in het Nederlands Letterkundig Museum en Documentatiecentrum in Den Haag. Een ander, bij dezelfde gelegenheid geschreven kwatrijn, werd afgedrukt in een speciaal nummer van het schoolblad *De Schutter*, verschenen ter gelegenheid van het 70-jarig jubileum. Het staat bovendien in: A. Roland Holst, *Verzameld werk, Proza 2*, Amsterdam 1983, p.1244.
5. *Verzameld werk, Poëzie 2*, Amsterdam 1981, p. 1046. Zie over Siedenburg en *De Ware Jacob* ook: Lien Heyting, *De wereld in een dorp. Schilders, schrijvers en wereldverbeteraars in Laren en Blaricum 1880-1920*, Amsterdam 1994.
6. Gegevens over de Hilversumsche Kunstkring in de adresboeken uit die tijd en in: A.B.G.M. van Kalmthout, *Muzentempels. Multidisciplinaire kunstkringen in Nederland tussen 1880 en 1914*, Hilversum 1998.
7. Over de brieven van Roland Holst aan Zus Blom: Margaretha H. Schenkveld, "Aan Zus van Jany", brieven van A. Roland Holst uit 1910'. In *Literatuur*, 2e jaarg. nr.3, 1985, p. 124-131. Enkele van de brieven werden in zeer beperkte oplage gepubliceerd in de privé-uitgave *Aan Zus van Jany. Brieven en gedichten van Adriaan Roland Holst aan Sara Blom 1908-1910*, Hilversum 1997.